

Ра та Апоп (єгипетський міф)

Автор Невідомий

Єгипетський міф

РА ТА АПОП

(переказ Ольги Бондарук)

Пітьма і зло породили велетенського змія, щоб, урешті-решт. запанувати над світом. То було небачене страховисько, могутнє та спритнє. Понад усе змій, якого звали Апопом, не любив сонце. Чи може пітьма любити сонце? А змій був дитям пітьми...

Усі друзі сонця-Ра ставали ворогами Апопа. Змій так люто ненавидів бога Ра, що навіть при згадці про нього починав дрижати.

Глибоко під землею — житло жорстокого змія. Однак і туди проникають сонячні промені, бо щовечора, завершивши свій похід над землею, Ра спускається до підземного світу. Нікуди від нього не сховатися!

— Скрізь це ненависне сонце! Я мушу позбутися Ра! — не тямлячи себе від люті, вигукнув Апоп. — Тільки тоді, коли на землі не стане цього бога, пітьма і зло запанують над світом!

Відомо, що Ра кожного вечора мандрує водами підземного Нілу. А якщо випити воду підземної ріки? Тоді зухвалий Ра не зможе ніколи потрапити до царства пітьми... А там побачимо, що робити далі.

Апоп надимає череву й припадає до підземних вод. Він п'є довго, води в Нілі стає все менше та менше. От і все... Річище порожнє, за кілька хвилин воно зовсім висохне. Ра ніколи більше не потрапить під землю!

"Підступний змій думає, що коли він вип'є підземний Ніл, я не спускатимуся більше під землю... — розмірковував Ра. — Настав час покінчити з породженням пітьми і зла. Апоп повинен щезнути!" І непереможний Ра вирушає на вирішальну битву зі змієм! Він — сонце, а сонцю підвладний увесь світ.

Битва була довгою й жорстокою. Змій такий дужий і великий, що Ра ніяк не міг його скорити. Та богів замало вбити Апопа. Спочатку треба примусити його повернути підземні води.

Слава переможцеві! Слава великому Ра! Він здолав Апопа, притиснув його так, що той повернув підземний Ніл — випустив його зі свого бездонного черева! Тепер не варто вбивати змія, він переможений — нехай живе! Ра святкує перемогу! Ра — великодушний! Осяяний звितягою. бог сонця продовжує свою щоденну подорож...

Даремно Ра пожалів Апопа. Зло ніколи не скориться світлу. Змій знову випив підземний Ніл, коли Ра тільки-но піднявся над землею. Наступної ночі все повториться знову. Змій Апоп, що не змірився з поразкою, знову нападе на Ра, а сонячний бог ще

раз доведе свою непереможність.

Щоночі в підземному світі відбувається битва між силами світла й тіьми. Ця битва щоразу незмінно закінчується перемогою світла.

РА ТА АПОП

(давньоєгипетський міф)

Інша версія

З того часу, як сонячний бог Ра вознісся на небо, багато чого змінилося в світі. Уже не бачили люди великого бога поряд із собою і могли звертатися до нього зі своїми проханнями тільки за допомогою жерців, жертвоприношень і молитов.

Але, не дивлячись на це, сонце так само продовжувало сяяти вдень, згасало ввечері і знову з'являлося вранці.

Боги – Ра та його свита – тепер перевозили Сонячний диск в Небесному Човні. Кожен день пливе Ра по небесному Нілу на денному човні Манджет. Човен пливе зі сходу і досягає ввечері Західних гір, де знаходяться ворота підземного царства.

Під звуки пісні Ра виходить урочисто з Човна Манджет, сідає в нічний Човен Месектет і пливе під землею через Потойбічний Світ, даруючи тепло сонця муміям, що лежать у саркофагах.

Шлях по підземному Нілу проходить довгою і вузькою долиною з дванадцятьма ворітьми, розташованими по всій долині на однаковій відстані один від одного.

Щогодини пропливає Ра мимо воріт, і виходять до нього мешканці підземного царства, щоб вітати сонце і радіти його світлу.

На світанку Човен через печеру в східних скелях знову впливає на небосхил, і все повторюється знову – день у день, з року в рік, із сторіччя в сторіччя. Багато небезпек підстерігають богів, що плывуть в Небесному Човні. Є вороги і у світлого бога Ра. Це різні чудовиська темряви, змії, які ховаються в імлі ущелин або зариваються в норах підземелля, крокодили і гіпопотами, що у водної безодні.

Повільно пливе по небу Човен Манджет. Ра, як і годиться великому богу, сидить на прикрашеному майстерним різьбленням золоченому троні. Біля трону, на очеретяній циновці, схрестивши ноги, сидить бог-переписувач Тот. Він тримає на колінах розгорнутий папірусний сувій, праворуч від нього, як у всіх переписувачів, знаходяться приладдя для письма – дощечка з фарбами і декілька паличок для письма.

Уся свита володаря знаходиться тут. На носі Човна стоять богині Маат і Хатхор. Головний убір Маат прикрашає пухнасте перо, яке є символом справедливості. Адже Маат – богиня справедливих законів і мудрого світопорядку. Уважно дивиться вперед Маат, слідкуючи за виконанням законів. У цьому їй допомагає Хатхор. Крилатий Гор в образі сокола, виблискуючи різнобарвними пір'ям, летить попереду човна, готовий за наказом Ра кинутися в бій і знищити злих демонів. Крокодили, гіпопотами і повзучі отруйні істоти завжди намагаються напасти на Човен зненацька.

Крокодили з величезною пащею хочуть проковтнути Сонячний диск. Інколи їм це вдається, і тоді настає сонячне затемнення. Але борються слуги Ра з демонами, і в цей

час хвилюється природа, дмуть урагани, і здригається земля. Незмінно перемагають боги, і Сонце продовжує свій шлях по небу. Попереду, в передзахідному мареві, чорніє силует західного гірського хребта. За кормою залишилися міста, селища, храми, поля і повноводний Ніл. Внизу тепер пустеля.

Побачивши Човен, що наближається, священні гірські павіани співають хвалебний гімн:

"Великий Ра!

Ти створив птахів, звірів і рослини.

Ми восхваляємо тебе!

Ми тішимо твій слух мелодійним співом

І танцюємо для тебе ..."

Човен підпливає до кам'яних воріт підземного царства і зупиняється. У новому Човні Месектет до Ра приєднуються змії Мехен, грізний Акер, Нехебкау, що має людський тулуб і зміїну голову, і бог-вовк Упуаута. Це вартові. Вони охороняють вхід до Загробного Світу. Кожну із дванадцяти ділянок підземного шляху Човен має пропливати чітко у визначений час. Ворота між ними охороняються вартовими-чудовиськами. Для того, щоб грізні вартові пропустили Човен, потрібно вимовити магичні закляття. Ці таємні слова знає тільки Упуаута. Тому бога-вовка називають "Відкривачем Шляхів".

- Розверзися Загробний Світ для Ра! Відкрий ворота тому, хто живе на обрії! - вигукнув Упуаута і вимовив священні слова, звертаючись до першого вартового Воріт - Сторожа Пустелі.

Пролунав оглушливий гуркіт. Кам'яні брили, що перегороджували вхід до печери, розійшлися в сторони. Човен минув вхід у Пекло, і ворота знову зачинилися.

Веслярі знову стали гребти. Ставити парус не мало сенсу. У Загробному Світі немає повітря і немає вітрів. Щоб померлі не задихнулись у своїх гробницях, їм кладуть маленькі дерев'яні фігурки бога повітря Шу.

Коли Човен минув другі ворота, назустріч сонячному богу, вітаючи його, вийшов бог урожаю Непра. Його тіло з ніг до голови обвите пшеничним колоссям. У Загробному царстві Непра годує душі померлих, і на землі він також піклується про поля єгиптян та про врожай. Ось і треті ворота залишилися позаду.

Човен Месектет пливе тепер повз гробниці і поховання. Сонце освітило багато прикрашені погребальні камери вельмож із розписаними стінами, гранітні і дерев'яні саркофаги і статуетки богів - охоронців сну мумій; і бідні поховання без золота і прикрас. Оживлені світлом сонця небіжчики встали, підняли в молитві руки, вийшли назустріч човну і заспівали разом:

"Слава тобі, Ра!

Шанують тебе мешканці Дуата,

Поклоняються тобі мешканці Пекла.

Вихваляють вони тебе, прийдешнього в світі.

Радіють серця підземних,

Коли ти приносиш світло спочиваючим на заході.

Сповнені радості їх серця,

Коли вони дивляться на тебе.

Всі сплячі поклоняються твоїй красі,

Коли твоє світло осяває їхні обличчя.

Проходиш ти, і знову покриває їх темрява,

І кожен знову лягає у свою труну ..."

Ра змахнув жезлом – знаком влади фараона, і веслярі зупинили Човен. Бог сонця повернувся до тих, хто співав, і вимовив:

– Знайте і пам'ятайте! Ви всі після смерті не перетворилися на порох, а воскресли для вічного життя в Загробному світі тільки тому, що про вас піклуються люди, які залишилися на землі. Вони шанують померлих, молять богів бути до них прихильними, приносять жертвні дари в храми і до ваших гробниць. Роблячи так, вони рятують не тільки вас, але й себе. Адже досить скоро кожному доведеться переселитися сюди, і якщо вони зараз не навчать дітей турбуватися про померлих, то самі будуть після смерті забуті, покинуті і не зможуть воскреснути для вічного життя.

Сказав так Ра і замовк, обвів величним поглядом померлих і дав знак веслярам рушати в дорогу. Мумії знову лягли у свої саркофаги. Минуло небагато часу, і на шляху Човна виріс величезний палац, оточений гранітними колонами. Це був Великий Чертог Двох Істин – зала, де збиралося Загробне Судилище. Тут боги підземного світу на чолі з владикою Пекла Осірісом судять померлих єгиптян за їхні гріхи. Анубіс, бог із головою шакала, проводить померлих в зал. Мудрий Тот записує вироки на папірусі. Біля трону Осіріса стоять Ісіда, Маат та інші боги і богині.

Так пливе Човен по підземному Нілу. Ворота за ворітьми відкриваються перед ним, підкоряючись заклинанням вовка Упуаута. Наближається північ. Сонце пливе підземною річкою на схід. З його наближенням блідне і згасає за кормою світловий ореол, і підземний світ поглинає темрява. Проте попереду морок розсіюється. Незабаром стає видно гострі скелі, між якими, в'ється, зникаючи за поворотом, підземна річка, що виходить на поверхню землі.

– Боги! Я бачу печеру Апопа. Готуйтеся до бою! – вигукнув Ра.

Глибоко в підземеллі, в темній печері живе дракон Апоп. Страшний величезний змій, кільцями вигинає він свій довгий тулуб, звивається і сичить огидне плямисте чудовисько. Величезний Апоп – його тіло 450 ліктів у довжину.

І ось раптом вода спінилася, завирувала; річка в одну мить перетворилася на бурхливий потік. Здавалося, Човен підплив до водоспаду. Із ревінням, розбризкуючи піну, потік понісся вперед, тягнучи усе за собою. Веслярі встромили у вируючу воду весла і з величезним зусиллям зупинили Човен. Рівень води почав швидко падати. Потім вона зовсім зникла, ніби її і не було: сухе кам'янисте русло нагадувало про те, що ще хвилину тому тут текла повноводна ріка. Човен ліг на днище. За скелею почулося ревіння, від якого з уступів з гуркотом посипалося каміння вниз. Це ревів Апоп – повелитель злих сил, ворог сонця. Щоночі підстерігає він Човен біля підземних скель.

Помітив Апоп Човен, випив всю воду підземної річки і влігся на піщаній косі, що утворилася, чекаючи наближення Ра і залишаючись в п'їтмі. І щоночі бог Ра і його свита б'ються з велетенським змієм, щоб вранці сонце знову зійшло на небосхил. Сонячний Човен не може подолати мілину інакше, ніж за допомогою чаклунства. Читає заклинання Упуаута, починає чаклувати бог Тот. Силою заклинань Апопа позбавляють його могутності. Всі боги допомагають Ра в боротьбі і проколюють списами тіло Апопа.

- Тремти, Апоп! Згинь, Апоп! Пропади, Апоп! - кричать вони, б'ючись із ним.

Але не здається Апоп, велетенським хвостом він збиває з ніг богів, що наближаються. Битва триває із перемінним успіхом. На допомогу Апопу приходять чудовиська темряви і злі демони. І ось настає північ, остання година перед світанком за єгипетським обчисленням. Битва досягає своєї кульмінації. Велетенським хвостом Апоп вибиває Сонячному богу око і ковтає його. І ось Ра перетворюється в кішку, хитру і спритну тварина, і та, озброєна мечем, вискакує змієві на спину. Помах меча - і відрубана голова змія відлітає вбік. Із переможеного безголового Апопа назад витікає вся вода підземної ріки, яку той проковтнув. Тот повертає око богу Ра і зцілює його. Тепер Човен знову може плисти, несучи для землі сонячне світло і тепло.

Нелегкою була ця перемога. Тому щороку в Єгипті найдовший день року відзначають як свято зціленого ока, а амулети із зображеннями ока - Уджат - на думку єгиптян приносять здоров'я, силу і удачу у всіх починаннях. Урочисто пливе на Човні Сонячний Ра, і боги славлять його:

"Сильний Ра -

Слабкі вороги!

Високий Ра -

Низькі вороги!

Живий Ра -

Мертві вороги!

Великий Ра -

Малі вороги!

Вознісся Ра -

Пали вороги!

Є Ра -

Немає тебе, Апоп!"

Пливе Ра на Човні по підземному Нілу і досягає він східних гір. Відкриваються перед ним ворота горизонту. Виходить Ра з нічного Човна Месектет, вмивається у водах прозорого священного озера, вдягає червоний одяг і сідає в денний Човен Манджет, щоб плисти Небесним Нілом і освітлювати землю своїм сяйвом.

А наступної ночі, коли гігантський змій Апоп із допомогою темних сил і чаклунства оживає, знову починається боротьба.

Священна кішка і всі її побратими з давніх пір стали користуватися в Єгипті особливою пошаною і повагою. Для них будували спеціальні храми, в кожному єгипетському будинку жило кілька кішок, які почували себе в ньому повними

господинями. Люди оточували їх любов'ю і турботою, прощали їм будь-які витівки, пам'ятаючи про ту важливу послугу, яку надає щоночі кішка всім на землі.